

ROLUL ISTORIEI ÎN EDUCAREA PATRIOTICĂ A OAMENILOR MUNCII

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU,

membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice

Istoria ca știință a avut și are, în mod deosebit în perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, alături de alți factori, un rol principal în educarea oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în spiritul dragostei și devotamentului față de patria scumpă — Republica Socialistă România.

În concepția Partidului Comunist Român, reflectată în mod pregnant în gândirea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, studierea istoriei ocupă un loc major în activitatea ideologică, ea fiind considerată nu numai ca un act de cunoaștere a trecutului omenirii, ci, dincolo de aceasta — și mai ales — ca puternic mijloc de educare politică, de formare și dezvoltare a conștiinței de sine, în spirit patriotic și revoluționar, a maselor, cu deosebire a tineretului.

Formarea omului nou, cu o înaltă conștiință socialistă, constructor devotat al socialismului, în spiritul patriotismului revoluționar, al dragostei de țară, de partid, de popor, al hotărârii de a servi întotdeauna și în orice împrejurări cauza socialismului, presupune o totalitate multilaterală de cunoștințe din toate domeniile, însușirea minunatelor cuceriri ale științei și cunoașterii umane, naționale și universale. Patriotismul socialist se bazează pe cunoașterea adevărului istoric, pe opțiune și motivație, exprimându-se prin adeziunea deplină a tuturor oamenilor muncii la patria comună, socialistă, la politica internă și externă a partidului și statului, prin hotărârea neștrămutată de apărare și dezvoltare a cuceririlor obținute în făurirea patriei socialiste. Convingerile patriotice, sentimentul patriotismului nu reprezintă valori înnăscute, ele se formează treptat în procesul educațional, sînt însușite printr-o suită de forme și mijloace politico-ideologice și cultural-educative. Patriotismul, ca fapt de conștiință, este unul dintre cele mai profunde și trainice sentimente, care și-a probat forța în existența seculară și milenară a patriilor, adevăr istoric confirmat pe deplin de experiența, de drumul glorios al poporului român de-a lungul istoriei sale.

Cunoașterea istoriei poporului român, a naționalităților conlocuitoare, constituie un factor important al dezvoltării conștiinței de sine a poporului,

al cunoașterii a ceea ce a fost înaintat, cu adevărat revoluționar în trecut, precum și a ceea ce a fost retrograd și trebuie combătut. Dezvoltând recunoștința și prețuirea față de strămoși, care, cu sacrificii și jertfe uriașe au apărut ființa națională a poporului, au purtat steagul luptei pentru libertate și neatarnare, pentru dreptate socială și națională, se sădește în conștiința oamenilor sentimentul răspunderii față de moștenirea înaintașilor, al hotărârii de a duce mai departe, în noile condiții istorice, făclia progresului și civilizației pe pământul României. Pătrunderea și însușirea marilor adevăruri ale istoriei pot asigura omului prezentului înțelegerea deplină a menirii sale. Învățămintele istoriei contribuie la realizarea de valori morale superioare, la educarea patriotică a oamenilor muncii în spiritul înaltelor principii de dreptate și echitate, de adevăr și obiectivitate.

Pornind de la adevărul istoric conform căruia contemporaneitatea unei națiuni reprezintă sinteza majoră a trecutului său, iar viitorul ei își are rădăcinile puternice numai în realizările prezentului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a dat științei istorice perspectiva dialectică, revoluționară, a interdependenței și conexiunii evenimentelor. Cu dragostea de patrie și popor ce l-a caracterizat din fragedă tinerețe, cu respectul cuvenit față de înaintașii noștri, ancorat cu întreaga sa făptură în realitățile prezentului și cu gândul responsabil la viitorul țării, secretarul general se adresa tinerei generații cu minunatele cuvinte evocatoare: „*Avem un trecut cu care ne putem mândri. În condițiile grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte, pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comuniștii, cinstind pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim și, totodată, pentru a pune bazele viitorului, educăm tineretul în spiritul dragostei și respectului față de lupta și munca înaintașilor. Numai așa tineretul nostru va învăța să ducă mai departe ceea ce au făurit înaintașii, ceea ce făurește generația de astăzi, să păstreze ca lumina ochilor și să întărească independența și suveranitatea patriei noastre*“.¹

Știința istorică are un considerabil rol educativ prin însuși caracterul său de instrument al cunoașterii umane. Studiul aprofundat al istoriei, expunerea ei științifică reprezintă prețioase posibilități de educare revoluționară a maselor largi și îndeosebi a tineretului. „*Nu se poate vorbi de educația patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri*“², releva tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982. Adâncirea dragostei față de interesele patriei înseamnă cunoașterea și prețuirea dimensiunilor realiste, obiective ale trecutului, a valorilor și tradițiilor progresiste ale înaintașilor, legarea acestora cu realitatea contemporană, cu rezultatele deosebite obținute în anii socialismului, cu grija și răspunderea pentru viitorul comunist al patriei. Istoria este nu numai oglinda adevărată a trecutului poporului nostru, mai îndepărtat, ori mai apropiat, ci în ea se află

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, „*România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*“, vol. I, București, Editura Politică, 1968, p. 463.

² NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului, prezentată la Plenara largită a C.C. al P.C.R., 1—2 iunie 1982*, Editura Politică, București, 1982, p. 15.

sprijinul, bogăția de experiență și izvorul nesecat pentru noua devenire a patriei socialiste. Ea este temelia solidă și certitudinea existenței și permanenței poporului român, reflectă puterea și capacitatea sa de rezistență, în ciuda tuturor vicisitudinilor vremurilor, valențele sale creatoare în domeniul vieții materiale și spirituale, situarea sa pe aceleași coordonate fundamentale ale evoluției societății omenești.

În utilizarea istoriei ca factor al educației trebuie să se releve atît faptele obiective, adesea anonime, cît și acțiunile unor personalități ale vieții politice și cultural-științifice care, într-un anumit moment concret istoric, au exprimat și au acționat în îndeplinirea năzuințelor de libertate și progres ale poporului român.

Dezvoltarea societății omenești are un caracter legic, obiectiv, ea este rezultatul dezvoltării forțelor de producție, a relațiilor sociale, a luptei de clasă, împotriva stăpînirii străine, a luptei pentru apărarea ființei naționale, pentru dreptate și libertate socială. În toate orînduirile sociale care s-au succedat, au existat și s-au manifestat o serie de legități general-valabile pentru întreaga societate, care au contribuit la dezvoltarea și afirmarea conștiinței comune a popoarelor, a națiunilor la dezvoltarea generală a științei și culturii, a conștiinței umane. Numai prin cunoașterea istoriei pot fi înțelese legitățile generale ale dezvoltării societății umane, se pot forma convingerile revoluționare ale maselor în spiritul concepției materialismului dialectic și istoric. Totodată, prin ilustrarea acestor adevăruri, întreaga activitate politico-ideologică contribuie la înțelegerea de către toți oamenii muncii a mersului obiectiv al evenimentelor, a faptului că în desfășurarea procesului revoluționar, inclusiv în construcția socialistă pot apărea și greutăți, insuccese, la păstrarea permanentă a convingerii ferme în idealurile înalte ale socialismului și comunismului.

Faptele istorice atestă cu putere că, timp de milenii pe teritoriul României s-au succedat toate orînduirile economice sociale cunoscute de omenire. Istoria unică a poporului român — așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, trebuie să redea, în lumina materialismului dialectic și istoric, pe baza datelor, documentelor, a realității, viața, munca și lupta sa din cele mai vechi timpuri pînă în anii construcției socialismului. Subliniind această teză de excepțională valoare teoretică și politică, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arată: „*Va trebui să avem o istorie unitară, care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economico-socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului, cît și al diferiților conducători ai statului și personalități politice, științifice, culturale*”¹. În conformitate cu această concepție, „*istoria poporului român va trebui să cuprindă și istoria mișcării muncitorești, a Partidului Muncitoresc Social-Democrat, precum și a Partidului Comunist Român*”².

Această concepție cu privire la studierea și cunoașterea istoriei unice permite relevarea dezvoltării obiective a poporului român, de-a lungul mile-

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982*, Editura Politică, București, p. 62.

² Idem.

niilor, ilustrarea activității mișcării muncitorești și socialiste, a Partidului Comunist Român în contextul vieții economice și social-politice a țării, integrată în istoria generală națională, în strânsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste, care au contribuit la dezvoltarea societății. Se realizează o unitate organică, dialectică, între faptele petrecute într-un timp mai îndelungat, dar care aparțin unui proces istoric lung, unic. În noua imagine în care este proiectată istoria patriei și partidului, marile probleme ale istoriei noastre sînt definite și apreciate într-o viziune unitară, în spirit revoluționar, în concordanță cu adevărul obiectiv. Prin aceasta istoria devine, tot mai mult, o bogată sursă de gîndire și înțelegere a fenomenelor economice și social-politice, dobîndește valențe majore în educația patriotică, revoluționară a maselor. Niciodată istoria nu s-a ridicat la adevăratele ei valențe de știință a studierii societății, niciodată momentele fundamentale, definitorii ale devenirii noastre nu au fost evocate, nu au căpătat asemenea dimensiuni, niciodată istoria nu a slujit mai bine ca mijloc de cunoaștere și apropiere între popoare și națiuni ca în perioada ce a trecut din 1965, începînd cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cînd prin gîndirea și opera teoretică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, ea a pătruns în patrimoniul național al marilor realizări ale științei românești.

Nu există moment de seamă al istoriei României din timpuri imemorabile și pînă în prezent asupra căruia secretarul general al partidului să nu-și fi spus cuvîntul realist, cugetat și autorizat.

Conceperea istoriei în spiritul profund creator conferă, de aceea, sensul cel mai deplin și mai rodnic direcționării științifice a prezentului și a viitorului, ținînd seama de antecedentele istorice, de tradiție, ca forță merită a sluji contemporaneității. „*Nimic nu se poate construi ignorînd trecutul!* – arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. *Esențial este să se ia ce este bun și să se asigure o dezvoltare pe baze noi, în raport cu nivelul de cunoștințe la care a ajuns societatea într-un moment sau altul*”¹.

În opera magistrală a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU nu au fost omise umbrele, eșecurile, limitele, privind unele evenimente sau personalități istorice, dar în același timp au fost înălțate la cotele lor reale trăsăturile definitorii, momentele fundamentale care au durat temelia trainică a istoriei naționale, începînd cu originea și vechimea poporului român, în vatra străbună a Daciei și pînă la bătăliile de clasă conduse de partidul comunistilor, pentru înfăptuirea revoluției și construcției socialiste, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Istoria poporului român a înscris cu litere de aur numeroase adevăruri cu caracter de permanență, între care, atît ca prioritate, cît și ca însemnătate, se situează legătura indestructibilă cu locurile străbune, înrădăcinarea organică în glia strămoșească, persistența, fără clintire, în ciuda furtunilor și greutăților timpului, a oamenilor acestui pămînt.

Străvechea civilizație geto-dacă, simbioza daco-romană, continuitatea existenței poporului român în spațiul carpato-dunăreano-pontic, constituie caracteristici fundamentale ale istoriei noastre naționale. Acestea au ge-

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, Editura Politică, București, 1976, p. 461.

nerat marile idealuri ale poporului român de dreptate și libertate socială și națională, de independență și unitate.

Istoria oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punând în evidență atât ceea ce a fost valoros, progresist și a servit mersului înainte al societății, cât și piedicile ce au apărut și care au întârziat sau îngreuiat progresul unor popoare, al unor națiuni. Împrejurările istorice, legate de migrația unor populații, apoi de existența dominației marilor imperii vecine — otoman, habsburgic și țarist — încercarea de rezolvare a unor conflicte de interese pe seama țărilor române (imixtiuni în treburile interne, războaie și ocupații militare, răpiri teritoriale) au întârziat dezvoltarea în anumite perioade a poporului nostru, formarea națiunii și a statului național unitar român. Aceste împrejurări vitrege nu au putut însă împiedica realizarea năzuințelor poporului român de a înfringe orice greutate și de a obține victoria, prin formarea sa ca națiune liberă și independentă, prin desăvârșirea unității național-statale, prin trecerea la făurirea societății socialiste.

Formarea și dezvoltarea principatelor românești — Țara Românească, Moldova și Transilvania — au avut loc în condiții deosebit de grele, ele și-au menținut existența statală, luptând împotriva dominației sale sau a tendințelor de dominație a celor trei mari imperii. Nepieritoare vor rămâne în memoria poporului nostru epopeea luptelor duse de Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ioan Vodă cel Viteaz, unirea făurită la 1600 sub conducerea lui Mihai Viteazul.

Ca un simbol al dreptului istoric de a trăi liber și independent în vatra strămoșească, poporul român a reușit să înfăptuiască, sub domnia lui Mihai Vodă Viteazul, actul cel mai strălucit al evului mediu românesc, unirea politică a țărilor române în hotarele ce cuprindeau cea mai mare parte a teritoriului vechii Dacii. După realizarea acestui act politic, Mihai Viteazul se intitula în hrisoavele sale în îndreptățită demnitate: „...domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei”. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a restituit trecutului nostru substanța sa reală, relevând că țărănimea a reprezentat, timp de secole, seva istoriei românești, neconținut ascendent, istorie care s-a identificat cu însăși viața, făuririle, luptele și aspirațiile maselor țărănești, în acele vremuri expresia poporului român. Prin țărănime se continuă o viață străveche, a unuia și aceluiași neam pe propria glie, care-și poartă cu strălucire numele în lumea românească. Muncitorii ogoarelor au reprezentat principala forță socială de împotrivire față de împilatorii din interior, brațul vajnic de apărător al țării în fața dominației străine, păstrătoarea și purtătoarea pe noi trepte de valoare a avuției materiale și spirituale a poporului. „Țărănimea — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — a jucat rolul esențial, atât în luptele pentru dreptate națională și socială, pentru independență și producerea bunurilor materiale ale societății, cât și în conservarea limbii și îmbogățirea continuă a culturii românești”¹.

Ideile de origină comună și continuitate, care străbat ca un fir roșu întreaga gândire social-politică, de la cronicari și pînă la contemporaneitate, au constituit baza formării și dezvoltării conștiinței de sine a poporului

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, „România pe drumul construcției societății socialiste multilateral dezvoltate”, vol. 13, București, Editura Politică, 1977, p. 35.

nostru, au înflăcărat sufletul și au întărit brațul fiilor neamului pentru alungarea celor ce-i primejduiau existența și libertatea. „Aceste sentimente — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — au continuat să se dezvolte și au triumfat o dată cu formarea statului național unitar în 1918, ca rezultat al destrămării Imperiului austro-ungar, al afirmării voinței libere, la Alba-Iulia, a maselor populare din Ardeal, care în mod unanim au hotărât unirea cu țara, unirea cu România”². Marile momente și evenimente revoluționare din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea — revoluția din 1821 și 1848, Unirea din 1859, cucerirea independenței de stat a României, Marea Unire din 1918 — sînt verigi ale aceleiași acțiuni unitare a tuturor românilor, pregătite ideologic și îndeplinite în împlinirea aceluiasi deziderat de independență și unitate națională deplină.

Din îndelungata și zbuciumata istorie a poporului român se poate trage concluzia, cu valoare general-obiectivă, că dominația și ocupația străină, oricît ar dura, nu pot împiedica manifestarea comunității de interese a unui popor, păstrarea specificului său, formarea și dezvoltarea națiunii libere. Cunoașterea acestei experiențe istorice contribuie la sădirea admirației și dragostei față de înaintași, la cultivarea sentimentului de demnitate și unitate națională, la formarea și dezvoltarea conștiinței responsabilității pentru realizarea chipului contemporan al patriei în care tot ceea ce a fost măreț și înaintat în trecut se îngemănează, într-un tot superior, cu noile idealuri socialiste și comuniste, la dimensiunile și posibilitățile deosebite ale prezentului. Descifrînd adevărul obiectiv al istoriei, al luptelor și jertfelor uriașe ale poporului român, ale generațiilor trecute, oamenii muncii își formează capacitatea de a înțelege mai profund poziția fermă, revoluționară a partidului nostru, de apărare și consolidare a cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității, de a ridica patria pe noi culmi de progres și civilizație.

Conceperea procesului istoric ca o rezultantă complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, conferă adevăratele fundamente ale înțelegerii apariției clasei muncitoare, a partidului său, ca o expresie obiectivă a realităților și cerințelor evoluției ascendente a poporului nostru. Este forța înnoitoare care, avîndu-și rădăcinile adînc ancorate în solul național, realizează în toate momentele esențiale ale istoriei moderne și contemporane a țării partea cea mai vie, cea mai dinamică și generatoare de sensuri a complexului divers și bogat al realității românești.

Partidul Comunist Român, prin întreaga sa luptă și activitate, a întruchipat idealurile cele mai înalte ale poporului de a trăi într-o societate clădită pe dreptate, de a fi liber și independent în patria moștenită de la străbuni. Asemenea mari idealuri, cultivate de mișcarea muncitorească și socialistă de la nașterea sa, au fost ridicate pe trepte superioare de orînduirea noastră socialistă.

Lecția istoriei generează dorința fierbinte de a nu precupeți nici un efort pentru apărarea și dezvoltarea cuceririlor revoluționare, de a duce pe noi piscuri pildele de patriotism ale înaintașilor. Sentimentul admirației pentru faptele și jertfele generațiilor trecute este dublat de sentimentul

² NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R., 1—2 iunie 1982*, Editura Politică, București, p. 14.

mîndriei de a înscrie în milenara carte de aur a patriei cea mai bogată pagină de înfăptuiri și transformări revoluționare. Manifestîndu-se și acționînd ca forță motrice, propulsoare a devenirii comuniste a țării, patriotismul socialist conferă maselor largi populare cutezanță de gîndire și acțiune, statornicie și optimism viguros, încrezător în viitorul luminos, sentimentul devotamentului față de patrie, partid și popor.

În condițiile de astăzi, patriotismul poartă amprenta epocii pe care o trăim, a participării conștiente a întregului popor la înfăptuirea neabătută a hotărîrilor partidului, a planului unic de dezvoltare economico-socială a țării. Adevăratul patriotism se găsește și se manifestă în acțiunea revoluționară nemijlocită pentru apărarea și dezvoltarea patriei, în participarea activă, responsabilă la înfăptuirea Programului Partidului Comunist de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

În munca politico-educativă desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru înțelegerea și cunoașterea de către toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, a legităților generale, a contextului social-istoric național și internațional în care se realizează construirea societății socialiste, trebuie să se abordeze problematica complexă a făuririi noii orînduiri într-un spirit de analiză științifică, obiectivă, care exclude orice tendință de idealizare a socialismului, de absolutizare a ideii că trecerea la înfăptuirea societății socialiste înseamnă soluționarea de la sine a tuturor problemelor ridicate de ansamblul vieții social-economice și politice a țării.

Studierea istoriei permite cunoașterea legăturilor tradiționale, care au existat de-a lungul secolelor între popoare, în special între popoarele vecine, a relațiilor lor de solidaritate și într-ajutorare în lupta pentru cauza libertății și independenței, precum și a aspectelor legate de vechea politică de dominație și asuprire, promovată de marile imperii din trecut, de învrăjbită între popoare, cultivate de clasele exploatoare. Înfațișarea profund obiectivă și interpretarea justă, corectă, principială a datelor și faptelor istorice au o importanță esențială pentru lichidarea surselor de neîncredere și animozitate create de-a lungul timpului între popoare, pentru afirmarea aproprierii și colaborării între acestea. Tendințele de denaturare a datelor istorice, prezentarea lor subiectivă, eronată, în funcție de anumite conjuncturi sau potrivit unor interese unilaterale, nu slujesc cauzei prieteniei între popoare. Asemenea practici sînt străine principiilor materialismului dialectic și istoric, spiritului de dreptate și adevăr al clasei muncitoare, poziției ei realiste în valorificarea moștenirii trecutului.

Istoria poporului român s-a făurit în raport cu istoria altor popoare, aducîndu-și contribuția sa la crearea și îmbogățirea tezaurului civilizației universale. Atașamentul profund al poporului nostru pentru apărarea gliei strămoșești, a idealurilor de libertate și unitate, a fost dublat de permanenta sa aspirație spre promovarea egalității și conviețuirii pașnice între popoare. Poporul român este demn și mîndru pentru trecutul său istoric, pentru marile izbînzii pe planul construcției socialiste, un popor care se vrea respectat pentru că respectă munca și creația celorlalte popoare.

În concepția și practica partidului nostru, patriotismul se găsește într-o legătură dialectică cu respectul și prietenia față de celelalte popoare și națiuni. O asemenea concepție este izvorită din experiența istorică care

demonstrează cu putere că nu poți fi internaționalist dacă nu-ți iubești propria națiune, dacă nu lupți pentru eliberarea și progresul ei. După cum nu poți fi bun luptător pentru interesele națiunii tale dacă nu acționezi cu fermitate pentru dezvoltarea colaborării cu celelalte națiuni, pe baza deplinei egalități în drepturi și respectului reciproc.

Cunoașterea reciprocă, colaborarea și cooperarea pașnică, schimburile permanente de bunuri economice și spirituale, ajutor și sprijin în apărarea unei cauze juste, respingerea politicii de forță și de dominație sînt principalele învățăminte și adevăruri pe care trecutul istoric le pune în fața omenirii contemporane, pentru ca problemele actualei situații internaționale să se rezolve în direcțiile aspirațiilor fundamentale de pace și progres ale omenirii.